

De rekening-courantverhouding

Monografieën Privaatrecht

De serie Monografieën Privaatrecht staat onder redactie van:

Prof. mr. Jac. Hijma
Mr. W.A.M. van Schendel
Prof. mr. M.H. Wissink

De deeltjes in de serie Monografieën BW vormen gezamenlijk een compleet en onderling samenhangend commentaar op het burgerlijk recht zoals dat vormgegeven is in de Boeken eerder 1, 3, 4, 5, 6 en 7 van het Burgerlijk Wetboek. De serie Monografieën Privaatrecht vult deze serie aan met onderwerpen die niet strikt in het Burgerlijk Wetboek geregeld hoeven te zijn, maar die wel een privaatrechtelijke grondslag hebben. De delen die als Monografie Privaatrecht gaan verschijnen, verschenen in het kader van de serie Studiepockets Privaatrecht. Deze serie is opgehouden te bestaan en gaat op in de serie Monografieën Privaatrecht.

MONOGRAFIEËN PRIVAATRECHT

15 De rekening-courantverhouding

Prof. mr. F.H.J. Mijnsen

Prof. mr. A.I.M. van Mierlo

Vijfde druk

 Wolters Kluwer

Deventer – 2019

Verkorte citeerwijze: Mijnsen & Van Mierlo, *De rekening-courantverhouding (Mon. Pr. nr. 15)* 2019
Volledige citeerwijze: F.H. Mijnsen & A.I.M. van Mierlo, *De rekening-courantverhouding (Monografieën Privaatrecht nr. 15)*, Deventer: Kluwer 2019.

Het complete productaanbod vindt u in de online webshop: www.wolterskluwer.nl/shop.

Ontwerp omslag: Hans Roenhorst, www.h2rplus.nl

ISBN: 978 90 13 15069 8

ISBN: 978 90 13 15070 4 (E-book)

NUR: 822-206

© 2019, Wolters Kluwer Nederland B.V.

Onze klantenservice kunt u bereiken via: www.wolterskluwer.nl/klantenservice.

Auteur(s) en uitgever houden zich aanbevolen voor inhoudelijke opmerkingen en suggesties. Deze kunt u sturen naar: boeken-NL@wolterskluwer.com.

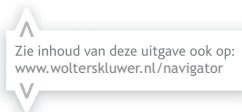
Alle rechten in deze uitgave zijn voorbehouden aan Wolters Kluwer Nederland B.V. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wolters Kluwer Nederland B.V.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h t/m 16m Auteurswet jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl).

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en Wolters Kluwer Nederland B.V. geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor gevolgen hiervan.

Op alle aanbiedingen en overeenkomsten van Wolters Kluwer Nederland B.V. zijn van toepassing de Algemene Voorwaarden van Wolters Kluwer Nederland B.V. U kunt deze raadplegen via: www.wolterskluwer.nl/algemene-voorwaarden.

Indien Wolters Kluwer Nederland B.V. persoonsgegevens verkrijgt, is daarop het privacybeleid van Wolters Kluwer Nederland B.V. van toepassing. Dit is raadpleegbaar via www.wolterskluwer.nl/privacy-cookies.



NAVIGATOR

VOORWOORD

Bij de vijfde druk

Deze vijfde druk van de rekening-courantverhouding is een product van samenwerking van prof. mr A.I.M. Van Mierlo en mij. De tekst, die vrijwel geheel is vernieuwd, is van mijn hand. Hij is echter het product van vele gesprekken die wij hebben gevoerd over de verschillende onderwerpen die bij bespreking van de rekening-courant aan de orde komen. Daarbij is de grondige kennis van collega Van Mierlo van het goederenrecht en in het bijzonder van de zekerheidsrechten van veel nut geweest. Hij heeft bovendien uitvoerig aandacht besteed aan de door mij geconcipeerde tekst. De talloze aantekeningen die hij daarbij heeft gemaakt heb ik verwerkt. Kortom de tekst is van mijn hand met een grote bijdrage van collega Van Mierlo als mijn co-auteur. Voor zijn bijdrage ben ik hem van harte dankbaar.

In dit werk worden facetten belicht die aan de rekening-courant eigen zijn. Hierbij dient te worden bedacht dat de rekening-courant een veel voorkomende figuur is, zoals de bij betaaldienstverleners lopende betaalrekeningen. Aan de orde komen onder meer de gevolgen van het opnemen van vorderingen en schulden in rekening-courant. Voorts komt aan de orde cessie van rekening-courantvorderingen, dit mede in verband met securitisatie. Speciale aandacht wordt gewijd aan bank- en kredietzekerheidsrechten.

De tekst van dit boek moest verder worden aangepast aan de op 1 november 2009 ingevoerde titel 7.7b B, Betalingstransactie en de daarin gebezigde terminologie. Aan de betalingstransactie is een afzonderlijk hoofdstuk gewijd.

De tekst is afgesloten per ultimo mei 2019. Met nadien verschenen rechtspraak en literatuur kon geen rekening meer worden gehouden.

F.H.J. Mijnsen, Amsterdam, 31 mei 2019.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord / V

Geraadpleegde literatuur / XI

Afkortingenlijst / XVII

HOOFDSTUK I

Het verschijnsel rekening-courant / 1

- 1.1 Rekening-courant en betaalrekening / 1
- 1.2 Afwikkeling van geldvorderingen en -schulden / 3
- 1.3 Hoofdkenmerken van een rekening-courantverhouding / 4
- 1.4 Opname in rekening-courant en boeking van een post / 5
- 1.5 Krediet in rekening-courant / 7

HOOFDSTUK II

Ontstaan van een rekening-courantverhouding, hulpovereenkomst / 9

- 2.1 Het doorgaans consensuele karakter van een rekening-courant / 9
- 2.2 Wet of gewoonte / 10
- 2.3 De rekening-courantovereenkomst, een hulpovereenkomst / 10

HOOFDSTUK III

Opname in rekening-courant geen novatie / 13

- 3.1 Leer van de noverende werking / 13
- 3.2 Aan noverende werking verbonden bezwaren / 14
- 3.3 Verwerping van de novatieleer / 14
- 3.4 Gevolgen van opname in rekening-courant die doen denken aan novatie / 15
- 3.5 Behandeling en beslissing door rechtbank of kantonrechter / 16

HOOFDSTUK IV

Geen afzonderlijke betaling van individuele posten / 17

- 4.1 Geen afzonderlijke betaling van individuele posten, verschuldigheid van het saldo / 17
- 4.2 Verwerping van de leer van ondeelbaarheid / 18

- 4.3 Vorderen van afzonderlijke posten, strijd met goede procesorde / 19

HOOFDSTUK V

Verrekening in rekening-courant / 21

- 5.1 Verrekening in rekening-courant, algemene aspecten / 21
5.2 Geen globale verrekening / 22
5.3 Verrekening van rechtswege / 22
5.4 Verrekening in rekening-courant van niet-opeisbare vorderingen / 23
5.5 Rekening-courant en voorwaardelijke vorderingen / 24

HOOFDSTUK VI

Opname in rekening-courant wijzigt een vordering niet / 25

- 6.1 Geen gedaanteverwisseling of wijziging van inhoud van vorderingen / 25
6.2 Zekerheidsrechten blijven bestaan / 26
6.3 Ontbinding, eigendomsvoorbehoud, recht van reclame en retentierecht / 26
6.4 Behandeling door rechtbank of kantonrechter / 27

HOOFDSTUK VII

Volgorde van verrekening in rekening-courant / 29

- 7.1 Toerekening en belang van toerekening / 29
7.2 Wijze van toerekening / 30
7.3 Toerekening op niet-opeisbare posten / 31

HOOFDSTUK VIII

Niet voor verrekening vatbare posten / 33

- 8.1 Een niet voor verrekening vatbare vordering kan niet in rekening-courant worden opgenomen / 33
8.2 Niet voor verrekening vatbare vorderingen die toch in een rekening-courant zijn opgenomen / 34

HOOFDSTUK IX

Het saldo / 35

- 9.1 Periodieke opgave van het saldo / 35
9.2 Bewijs van het saldo, boekenclausule / 36
9.3 Vaststelling van het saldo / 37
9.4 Verschuldigdheid van het saldo / 38
9.5 Opeisbaarheid van het saldo / 39
9.6 Verjaring en verval / 40

HOOFDSTUK X

Cessie en verpanding in verband met rekening-courant / 43

- 10.1 Overdraagbaarheid en levering van een tussentijdse saldo- of individuele vordering / 43
- 10.2 Levering bij voorbaat van toekomstige saldo Vorderingen / 45
- 10.3 Verrekening in rekening-courant na cessie van een tussentijdse saldo vordering / 47
- 10.4 Verrekening in rekening-courant na cessie zonder mededeling / 48
- 10.5 Verrekening in rekening-courant na openbare cessie en meegedeelde stille cessie / 48
- 10.6 Vestiging van recht van pand op een tussentijdse saldo vordering / 50
- 10.7 Pandrecht op een tussentijdse saldo vordering en verrekening / 51

HOOFDSTUK XI

Rekening-courant en derdenbeslag / 53

- 11.1 Derdenbeslag treft de actuele saldo vordering / 53
- 11.2 Derdenbeslag treft de actuele saldo vordering, vervolg / 54
- 11.3 Derdenbeslag onder een kredietverlener treft niet een toegezegd krediet / 55
- 11.4 Derdenbeslag beperkt de mogelijkheid tot verrekening in rekening-courant / 56

HOOFDSTUK XII

Rekening-courant en insolventie / 59

- 12.1 Verrekening van girale betalingen binnengekomen vóór de faillietverklaring / 59
- 12.2 Voortduren van de rekening-courantverhouding, uitvoeren van een betaalopdracht na faillietverklaring / 63
- 12.3 De ruime maar niet onbeperkte bevoegdheid tot verrekening op grond van art. 53 Fw / 65
- 12.4 Wel verrekening van in een betaalrekening opgenomen betaling die strekt tot voldoening van een stil verpande vordering / 68

HOOFDSTUK XIII

Zekerheden voor saldo vorderingen / 73

- 13.1 Zekerheidsrechten voor toekomstige vorderingen / 73
- 13.2 Zekerheidsrechten afhankelijk en nevenrecht / 74
- 13.3 Bank- of kredietzekerheden voor de vordering tot betaling van het eindsaldo of ook voor tussentijdse saldo vorderingen / 77
- 13.4 Rang van kredietzekerheden / 80

HOOFDSTUK XIV

Girale betaling / 83

- 14.1 Girale betaling van een geldschuld / 83
- 14.2 Titel 7.7b BW betalingstransactie / 85

- 14.3 Titel 7.7b BW betalingstransactie, vervolg / 86
- 14.4 Tijdstip van betaling / 88
- 14.5 Uitsluiten van betaling met chartaal geld of van girale betaling / 91
- 14.6 Overschrijving naar een uitgesloten rekening / 92
- 14.7 Automatische afschrijving en automatische incasso, instemming en herroeping / 93
- 14.8 Storneren / 94
- 14.9 Automatische incasso, betaling onder ontbindende voorwaarde, stornering / 96
- 14.10 Gezamenlijke betaalrekening / 98

Jurisprudentieregister / 101

Zakenregister / 107

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Asser/Sieburgh 6-I 2016

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel I. De verbintenis in het algemeen, eerste gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Asser/Sieburgh 6-II 2017

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel II. De verbintenis in het algemeen, tweede gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Asser/Sieburgh 6-III 2018

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel III. Algemeen overeenkomstenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013

S.E. Bartels & A.I.M. van Mierlo (m.m.v. H.D. Ploeger), *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel IV. Algemeen goederenrecht*, Deventer: Kluwer 2013.

Asser/Houben 7-X 2015

I.S.J. Houben, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 7. Bijzondere overeenkomsten. Deel X. Onbenoemde overeenkomsten*, Deventer: Kluwer 2015.

Asser/Van Mierlo 3-VI 2016

A.I.M. van Mierlo (m.m.v. K.J. Krzemiński), *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel VI. Zekerheidsrechten*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Asser/Perrick 3-V 2015

S. Perrick, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel V. Gemeenschap*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Asser/Van Schaick 7-VIII 2018

A.C. van Schaick, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 7. Bijzondere overeenkomsten. Deel VIII. Bewaarneming, borgtocht, vaststellingsovereenkomst, bruikleen, altijddurende rente, spel en weddenschap*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Betalingsverkeer

F.A.W. Bannier e.a., *Betalingsverkeer*, Serie Praktijkhandelingen, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1987.

Biemans, diss. 2011

J.W.A. Biemans, *Rechtsgevolgen van stille cessie* (diss. Nijmegen), Serie Onderneming en Recht, onder redactie van S.C.J.J. Kortmann en N.E.D. Faber, deel 65, Deventer: Wolters Kluwer 2011.

Bregstein

M.H. Bregstein, *Het rechtskarakter van de saldo-erkenning bij rekening-courant*, Verzameld werk, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1960.

Van Bronkhorst

J.A. van Bronkhorst, *De Bankrekening* (diss. Leiden), Meppel: Krips repro 1987.

Van der Burgh & Krijnen

B.B. van der Burgh & B. Krijnen, *Algemene Banvoorwaarden 2017: modernisering in klare taal*; Financieel Juridische reeks 9, Zutphen: Paris 2017.

Van Dijken 2014

T. van Dijken, *De betalende schuldenaar en het verhaalsrecht van de curator en de bank*, Tilburg: Celsus juridische uitgeverij 2014.

Faber, diss. 2005

N.E.D. Faber, *Verrekening* (diss. Nijmegen), Serie Onderneming en Recht 33, Deventer: Kluwer 2005.

Factoring

A.J. Verdaas, *Factoring*, Financieel Juridische reeks 12, Zutphen: Paris 2018.

Geld en recht

De Rol van Geld in het privaatrecht Symposium over geld en recht, Ars Notariatus 127, Deventer: Kluwer 2004.

Geldige effecten 1999

Geldige effecten, Capita selecta van effecten en geldverkeer nr. 39, Amsterdam: Nibe 1999.

Goederenrecht (Snijders)

H.J. Snijders en E.B. Rank-Berenschot, *Goederenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer business 2017.

De Grooth

G. de Grooth, *De rechtsleer der rekening-courant en de compensatie*, Leiden 1948.

De Kat

O.B.W. de Kat, *Effectenbeheer*, 3^e druk, Haarlem: erven F. Bohn 1932.

De Klerk-Leenen

A.P.A. de Klerk-Leenen, *Compensatie*, Studiepockets Privaatrecht nr. 20, Zwolle: Tjeenk Willink 1979.

Korthals Altes

R. Korthals Altes, *Enige opmerkingen over de rekeningcourantverhouding*, WPNR 3832-3835 (1943).

Langman-bundel

De bankier als jurist tegen wil en dank, Bundel aangeboden aan mr drs. H Langman, ter gelegenheid van zijn aftreden als lid van de Raad van bestuur van de ABN-AMRO-combinatie, Deventer: Kluwer 1991.

Levy

J.A. Levy, *Rekening-courant* 1873.

Mijnssen, *Verbintenissen tot betaling van een geldsom (Mon. BW nr. B39) 2017*/[publicatienummer]

F.H.J. Mijnssen, *Verbintenissen tot betaling van een geldsom (Monografieën BW nr. B39)*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Mijnssen & Van Mierlo, *Materieel beslagrecht (Mon. Pr. nr. 10) 2018/3.11*

F.H.J. Mijnssen & A.I.M. van Mierlo, *Materieel beslagrecht (Monografieën Privaatrecht nr. 10)*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Van Mourik-bundel

Yin –Yang, *Bundel opstellen op 12 mei 2000 aangeboden aan prof. mr. M.J.A. van Mourik, ter gelegenheid van zijn 25 jarig ambtsjubileum als hoogleraar*.

Nelissen, diss. 1976

J.M. Nelissen *De rekening courant*, Vlaamse rechtskundige bibliotheek, Antwerpen: Maarten Kluwer 1976.

Parl. Gesch. Boek 3

C.J. van Zeben & J.W. du Pon (m.m.v. M.M. Olthof) (red.), *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Boek 3, Vermogensrecht in het algemeen*, Deventer: Kluwer 1981.

Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6).

W.H.M. Reehuis, E. Slob, *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Boek, Invoering boeken 3, 5 en 6, Aanpassing Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 1991.

Parl. Gesch. Boek 6

C.J. van Zeben & J.W. du Pon (m.m.v. M.M. Olthof) (red.), *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Boek 6, Algemeen gedeelte van het Verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1981.

Parl. Gesch. Boek 6 (Inv. 3, 5 en 6)

W.H.M. Reehuis & E. Slob, *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Boek, Invoering boeken 3, 5 en 6 Boek 6, Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1990.

Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6)

W.H.M. Reehuis & E.E. Slob (m.m.bv. J.B. Rijpkema). *Invoering boeken 3, 5 en 6, Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering, de wet op de rechterlijke organisatie en de Faillissementswet Aanpassing van de overige wetten*, Deventer: Kluwer 1992.

Pitlo/Reehuis & Heisterkamp

Goederenrecht door W.H.M. Reehuis en A.H.T. Heisterkamp met bijdragen van G.E. van Maanen en G.T. de Jong. Deventer: Kluwer 2012.

Piret

R. Piret, *Le Comte courant*, Larcier Brussel, 1932.

Polak/Pannevis, *Insolventierecht* 2017

Mr. N.J. Polak, *Insolventierecht*, bewerkt door mr M. Pannevis, veertiende druk, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Rank, diss. 1996

W.A.K. Rank, *Geld, Geldschulden en Betaling* (diss. Leiden 1996), Deventer: Kluwer 1996.

Rongen, diss. 2012

M.H.E. Rongen, Cessie, beschouwingen over kernthema's van de overdracht van vorderingen op naam tegen de achtergrond van de hedendaagse (internationale) financiële praktijk en securitisation in het bijzonder (diss. Nijmegen; serie onderneming en recht, deel 70).

Scheltema, *Nakoming* (Mon. BW nr. B32a) 2016

M.W. Scheltema, *Nakoming* (Monografieën BW nr. 32a), Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Scholten 2017

A.A. Scholten, *Juridische aspecten van contant geld*, Financieel Juridische reeks nr. 10, Zutphen: Paris 2017.

Schuijling, *Verrekening* (Mon. BW nr. B40) 2019

B.A. Schuijling, *Verrekening* (Monografieën BW nr. B40), Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Slagter 1999

W.J. Slagter, *Commentaar Op de Algemene Bankvoorwaarden*, NIBE Bankjuridische reeks nr. 38, Amsterdam: NIBE 1999.

Steneker, *Pandrecht* (Mon. BW nr. B12a).

A. Steneker, *Pandrecht* (Mon. BW nr. B12a). Deventer: Wolters Kluwer 2012.

Verdaas 2018

A.J. Verdaas, *De bancaire kredietovereenkomst*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2018.

Verhagen & Rongen preadvies

H.L.E. Verhagen en M.H.E. Rongen, *Cessie*, Preadviezen uitgebracht voor de vereniging voor Burgerlijk Recht 2000, Deventer: Kluwer 2000.

Verdaas, diss. 2008

A.J. Verdaas, *Stil pandrecht op vorderingen op naam*, diss. Nijmegen; Serie Onderneming en recht nr. 43, Deventer: Kluwer 2008.

Verrekening 1996

Verrekening Serie Recht en Praktijk onder redactie van B. Wessels e.a. nr. 93, Deventer: Kluwer 1996.

Wessels Insolventierecht III 2013

B. Wessels Insolventierecht, *Gevolgen van de faillietverklaring* (2) 4^e druk, Deventer: Wolters Kluwer 2013.

Wibier, diss. 2007

R.M. Wibier, *Alternatieven voor zekerheid op bankrekeningen* (diss 2007) Serie Recht en Praktijk nr. 159 onder redactie van R.P.J.L. Tjittes, Deventer: Kluwer 2007.

AFKORTINGENLIJST

AA	Ars Aequi
ABv	Algemene Bankvoorwaarden
a.-g.	advocaat-generaal
AVI	Algemene Voorwaarden Incasso
Awb	Algemene wet bestuursrecht
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BNB	Beslissingen in belastingzaken
BW	Burgerlijk Wetboek
CC	Code Civil
C.C.	Cour de Cassation
diss.	dissertatie
DNB	De Nederlandsche Bank
Fw	Faillissementswet
GS	Groene serie
HGB	Handelsgesetzbuch
HR	Hoge Raad der Nederlanden
Inv. wt	Invoeringswet Nieuw Burgerlijk Wetboek
Iw	Insolventiewet
MvA	Memorie van Antwoord
MvT	Memorie van Toelichting
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NJB	Nederlands Juristenblad
OR	Obligationen Recht
PCGD	Postcheque en girodienst
Pin	persoonlijk identificatienummer
rb	rechtbank
RV	Wetboek van burgerlijke rechtsvordering
Sepa	Single Euro Payments Area
Spv	special purpose vehicle
Stb.	Staatsblad
T.M.	Toelichting Meijers
Tvi	Tijdschrift voor insolventierecht
VPO	Verzamelde privaatrechtelijke opstellen
Wet IB 1964	Wet op de inkomstenbelasting 1964
WPNR	Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie
WvK	Wetboek van koophandel

HOOFDSTUK I

Het verschijnsel rekening-courant

1.1 Rekening-courant en betaalrekening

Twee partijen tussen wie een relatie bestaat die meebrengt dat tussen hen regelmatig transacties moeten worden afgerekend, kunnen overeenkomen dat tussen hen een rekening-courant zal bestaan. Schulden en vorderingen uit deze transacties zullen dan niet afzonderlijk worden afgerekend, alleen het saldo van de rekening zal verschuldigd zijn. Met de rekening-courant beogen partijen de afrekening van de geldsommen die zij over en weer verschuldigd zijn te vereenvoudigen.

In art. 6:140 BW wordt een regeling gegeven voor de rekening-courant. Hierin volgt het Nederlandse recht het Duitse, dat in § 355 HGB de rekening-courantverhouding regelt voor de gevallen waarin iemand in een zakelijke relatie tot een koopman staat. Zie voor Zwitserland art. 117 OR en voor Italië art. 1823 CC.

In beginsel is een rekening-courant een boekhoudkundige staat waarin de schulden en vorderingen die partijen over en weer op elkaar hebben, zijn opgenomen. Zie over de boekhoudkundige betekenis van een rekening-courant Van Ravenhorst/5.1.2. Meijers heeft verdedigd dat men in juridische zin niet van een andere voorstelling van een rekening-courant behoeft uit te gaan dan een boekhouder, zie *WPNR* 2694/2695 (1921), *VPO III*, p. 72. Bregstein heeft de rekening-courantverhouding helder omschreven als de verhouding die strekt tot het vereffenen van verschillende tussen partijen te verrichten transacties, zonder dat deze elk afzonderlijk worden afgerekend (*VPO II*, p. 481). Volgens Faber, diss. 2005/187 strekt een rekening-courant tot afwikkelingsmechanisme voor tussen partijen bestaande vorderingen en schulden. Zie ook Verrekening 1996, p. 76 e.v.

Verskillende theorieën zijn verdedigd met betrekking tot de verschuldigdheid van het saldo. Hierbij hebben met name verrekening en schuldvernieuwing (novatie) een rol gespeeld. Zie hierover Levy, p. 41 e.v.; De Grooth, p. 5 e.v.; Van Ravenhorst/5.1.

De overeenkomst waarbij partijen een rekening-courantverhouding aangaan, is een hulpovereenkomst. De strekking ervan is de afwikkeling van andere rechtsverhoudingen tussen partijen te regelen. Rekening-courantverhoudingen kunnen in tal van relaties bestaan. Frequent is de rekening-courant die tussen betaaldienstverlener en betaaldienstgebruiker, de betaalrekening. Er zijn andere verhoudingen waarin tussen partijen een rekening-courant bestaat.

De overeenkomst waarbij partijen afspreken dat tussen hen een rekening-courant zal bestaan, wordt nader uiteengezet in 2.5. In art. 6:140 BW wordt een rekening-courant omschreven als een rekening waarin geldvorderingen en geldschulden worden opgenomen. Het gaat dan om geldvorderingen en –schulden van partijen bij de rekeningverhouding. In art. 6:114 BW is sprake van rekeningen, bestemd voor girale betaling. In art. 7:514, onder i, BW wordt een betaalrekening gedefinieerd als de op naam van een of meer betaaldienstgebruikers aangehouden rekening die voor de uitvoering van betalingstransacties wordt gebruikt.

Deze bepaling maakt onderdeel uit van titel 7.7b: Betalingstransactie, ingevoerd op 1 november 2009. Zie hierna in 14.1 e.v. Het gaat bij deze bepalingen om de rekening tussen een betaaldienstverlener (art. 7:714, onder f, BW) en een betaaldienstgebruiker (art. 7:514, onder e, BW). De in art. 6:114 BW bedoelde rekening is een betaalrekening.

Vóór de invoering van titel 7.7b BW heeft Van Bronkhorst (p. 78) aandacht gevraagd voor de bijzondere aspecten van de bankrekening tegenover de rekening-courant tussen kooplieden, partijen die geen bank zijn. Zie ook Van Ravenhorst/5.1.3. Het moge zo zijn dat met betrekking tot de rekening-courantverhouding tussen een betaaldienstverlener en een betaaldienstgebruiker bijzondere aspecten zijn te ontwaren, dit neemt niet weg dat art. 6:140 BW ook van toepassing is op de tussen een betaaldienstverlener en een bij hem aangesloten betaaldienstgebruiker bestaande rekening. Zie HR 23 februari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB0220, NJ 2001/277 (Cloudstorm/ABN AMRO), waar de Hoge Raad art. 6:140 lid 2 BW toepast op de tussen een betaaldienstverlener en de betaaldienstgebruiker bestaande betaalrekening. Zie ook Faber, diss. 2005/198.

Een betaaldienstverlener boekt in het credit van de rekening van een bij hem aangesloten betaaldienstgebruiker door derden gedane betalingen, zoals die voor arbeidsloon. In de rekening kunnen ook voor de betaaldienstgebruiker bestemde dividenden en rente worden opgenomen van door de betaaldienstverlener/bank in zijn/haar hoedanigheid van effectenbewaarinstantelling in bewaring genomen effecten. De betaaldienstverlener boekt in het debet van de rekening de betalingen die zij in opdracht van de betaaldienstgebruiker heeft overgeboekt naar rekeningen van derden, zie hierna in 14.1. Dit is ook het geval met opname van chartaal geld, de debetrente voor opgenomen krediet en bedragen die de betaaldienstgebruiker verschuldigd is voor de aankoop van effecten waarbij de bank/betaaldienstverlener als financiële dienstverlener is opgetreden. In het verkeer tussen een bank en haar cliënt zijn andere rekeningen mogelijk. Deze rekeningen worden niet gebruikt voor de uitvoering van betalingstransacties maar strekken tot administratie van spaartegoeden, zoals depositorekeningen. Zie de opsomming bij Van Ravenhorst, hoofdstuk 4. De mogelijkheid om gelden van een dergelijke rekening op te nemen kan zijn beperkt. Soms kan slechts op termijn een bedrag van de rekening worden opgenomen, soms ook is voor het opnemen van een bedrag ten laste van de rekening een boete verschuldigd. Depositorekeningen vertonen niet het aspect van een rekening-courant dat erin bestaat dat credit- en debetposten in de rekening worden opgenomen. Het gaat om administratie van gespaarde bedragen; in het debet van de rekening worden alleen de bedragen opgenomen die de cliënt heeft onttrokken. Het kenmerkende aspect van een rekening-courant, dat vorderingen uit transacties van veelal verschillende aard die partijen over en weer op elkaar krijgen in de rekening worden opgenomen, is hier niet aan de orde. Depositorekeningen als hier bedoeld blijven verder buiten beschouwing. Buiten bancaire relaties kan een rekening-courant bestaan in de relatie tussen een assurantietussenpersoon en de verzekeraar bij wie eerstgenoemde verzekeringen onderbrengt. Zie hierover Kamphuisen, *De opdracht aan de assurantietussenpersoon* 1994, nr. 80 e.v. Een rekening-courantverhouding is voorts denkbaar in de verhouding tussen een vennoot en de vennootschap onder firma waarin hij deelneemt of tussen een directeur-grootaandeelhouder van een besloten vennootschap en deze vennootschap.

Een rekening-courant wordt bijgehouden door één van de partijen bij de rekening, zoals in art. 6:140 lid 2 BW tot uitgangspunt wordt genomen. Zij wordt hiertoe door beide partijen aangewezen.

Voor de hand ligt dat de partij die in het bijzonder over de voor het bijhouden van de rekening nodige administratieve middelen beschikt, door partijen wordt aangewezen als de partij die hiermee wordt belast. Gaat het om een betaalrekening, dan zal dit de betaaldienstverlener zijn. Gaat het om een rekening tussen een directeur-grootaandeelhouder en zijn besloten vennootschap, dan zal dit veelal de vennootschap zijn. Opname in de rekening van een vordering van een betaaldienstverlener op de betaaldienstgebruiker geschiedt in het debet

van de laatste terwijl een schuld van de betaaldienstverlener aan de betaaldienstgebruiker wordt opgenomen in het credit van de laatste.

Wat het bankverkeer betreft is hier van belang de zogenaamde boekenclausule in art. 18 ABv: Onze bankadministratie levert volledig bewijs op maar u mag tegenbewijs leveren. Dit beding komt hierna aan de orde in 9.2.

1.2 Afwikkeling van geldvorderingen en –schulden

De regeling voor de rekening-courantverhouding in art. 6:140 lid 1 BW geldt alleen ten aanzien van de afwikkeling van geldvorderingen en geldschulden. Ook het begrip betaalrekening in art. 7:514, onder i, BW is beperkt tot rekeningen waarop geldmiddelen worden geboekt. Het gaat dan om de opname in de rekening ter zake van betaling van een geldsom zoals bedoeld in afd. 6.1.11 BW.

Waar in de wet sprake is van verbintenissen tot betaling van een geldsom, en van geldmiddelen zoals in titel 7.7b BW, rijst de vraag wat onder geld moet worden verstaan. Een eenduidige definitie van geld is moeilijk te geven, omdat geld verschillende functies heeft. Men kan er een rekeneenheid mee bedoelen, geld kan worden gebruikt om een vermogen te bewaren en het kan dienen als ruilmiddel. Waar geld ter sprake komt in verbintenissen tot betaling van een geldsom, ligt de nadruk op geld als ruilmiddel.

Onder geldmiddelen wordt volgens art. 1.1 Wft verstaan chartaal geld, giraal geld en elektronisch geld. Hierbij sluit art. 7:514, onder n, BW aan. In art. 7:51, onder d, BW, wordt in het kader van financiële zekerheidsovereenkomsten onder geld verstaan 'het op een rekening of deposito gecrediteerd tegoed'. Hiermee is niet gezegd wat met het woord 'geld' wordt bedoeld. Zie over dit begrip het rapport: Geld en schuld: De publieke rol van de banken, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid 2 januari 2019. Zie verder Mijnsen, *Verbintenissen tot betaling van een geldsom* (Mon. BW nr. 39) 2017/1.2; Mon. Nieuw BW 17 (Mijnsen), nr. 1; Asser/Sieburgh 6-II 2017/190 e.v.; Geldige effecten 1999, p. 127 e.v.

Aan het begrip geld moet in verband met geldvordering en –schuld de betekenis worden toegekend van ruilmiddel. Hiermee wordt bedoeld op de mogelijkheid voor de ontvanger van een geldsom het geld op een later tijdstip in te ruilen voor een goed of dienst. Zie ook Asser/Van Schaick 7-VIII 2012/37, die in het kader van kredietverlening spreekt van het verschaffen van koopkracht. Hierbij sluit hetgeen hierna onder 1.4 wordt betoogd aan. In de achtste druk van Asser/Van Schaick 7-VIII 2018, blijft de kredietovereenkomst buiten behandeling.

Waar geld een rol speelt in de rekening-courantverhouding, niet in het kader van een betalingstransactie, heeft geld de betekenis van rekeneenheid.

Bij dit alles moet worden bedacht dat geld een abstract begrip is. Er wordt een bepaalde waarde of hoeveelheid mee uitgedrukt. Geld is geen zaak, het bestaat niet uit stoffelijk objecten, zoals bedoeld in art. 3:2 lid 1 BW. Chartaal geld – munten en bankbiljetten – heeft niet intrinsiek de waarde die er nominaal aan wordt toegekend. Chartaal geld geeft de eigenaar van de munt of het bankbiljet de mogelijkheid, door overdracht ervan, het vermogen dat het representeert op de verkrijger te doen over gaan.

In afd. 6.1.11 BW wordt een regeling gegeven voor verbintenissen tot betaling van een geldsom. Het gaat daar om betaling in zowel giraal als chartaal geld. Titel 7.7b BW regelt de verhouding tussen betaaldienstverleners en betaaldienstgebruikers, zowel wat betalers als begunstigden betreft. Zie hierover Mijnsen, *Verbintenissen tot betaling van een geldsom* (Mon. BW nr. 39) 2017; *Bijzondere overeenkomsten* (Rank) nr. 324 e.v.

Wat rekening-courant betreft is uitgangspunt dat degene van de partijen te wier name het saldo positief luidt, een vordering heeft op haar wederpartij tot betaling van een geldsom ter grootte van het saldo. Deze wederpartij moet op afroep aan haar verbintenis voldoen door het leveren van chartaal geld of door, in opdracht van de schuldeiser, ten laste van diens saldo betalingen te verrichten aan een derde of in opdracht van de schuldeiser een bedrag over te boeken naar een andere rekening van de schuldeiser. Zie hierna in 9.4. Zie ook Faber,

diss. 2005/4; Rank, diss. 1996/8.1. e.v. In andere zin Wibier, diss. 2007/2.2.1.1 e.v. volgens wie een giraal saldo niet een vordering tot betaling van een geldsom oplevert.

In art. 6:140 BW wordt de wettelijke regeling voor de rekening-courant beperkt tot geldvorderingen en -schulden. Hiermee wijkt de bepaling af van art. 6:127 BW dat de mogelijkheid openhoudt tot verrekening van andere prestaties. Verrekening is volgens deze bepaling mogelijk wanneer de prestatie die de schuldenaar te vorderen heeft van zijn wederpartij, beantwoordt aan zijn schuld jegens dezelfde wederpartij.

De MvT bij art. 6:127 BW vermeldt bij wijze van voorbeeld dat verrekening mogelijk is wanneer het gaat om wederzijdse aanspraken tot levering van granen of levensmiddelen (Parl. Gesch. Boek 6, p. 492). De wettelijke regeling van de rekening-courant in art. 6:140 BW heeft slechts betrekking op geldvorderingen en -schulden die over en weer tussen partijen zullen ontstaan. De bepaling is van regelend recht, zij sluit niet uit dat partijen overeenkomen dat zij andersoortige vorderingen en schulden in een rekening-courant opnemen. Hierop kan dan art. 6:140 BW van overeenkomstige toepassing zijn. Een voorbeeld hiervan treft men aan bij de door Bartering B.V. georganiseerde ruihandel. Hierbij worden rekeningen in barteringen eenheden aangehouden. Problemen kwamen aan de orde in HR 5 november 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1128, NJ 1994/640, m.nt. H.J. Snijders (Bartering) en Hof 's-Hertogenbosch 6 november 1997, ECLI:NL:GHSHE:1998:AB9581, NJ 1998/617. De door deelnemers bij Bartering B.V. aangehouden rekeningen die luiden in barteringen eenheden, strekken ertoe de waarde van de onderling geleverde zaken en verrichte diensten vast te leggen. De saldi van de rekeningen zijn niet-opeisbaar. In de uitspraak van de Hoge Raad kwam de vraag aan de orde of het saldo van een van deze rekeningen door het leggen van derdenbeslag kon worden uitgewonnen. De in barteringen eenheden aangehouden rekeningen kunnen niet worden gekwalificeerd als rekening-courant, zoals bedoeld in art. 6:140 NBW, omdat het hierbij juist gaat om geldvorderingen en -schulden. Toch kan art. 6:140 BW bij wege van analogie worden toegepast. Zie ook Faber, diss. 2005/196. De uitspraak van de Hoge Raad uit 1993 (Bartering) komt hierna in 12.3 nader aan de orde.

1.3 Hoofdkenmerken van een rekening-courantverhouding

Een rekening-courant heeft de strekking een regeling te treffen voor afwikkeling van geldvorderingen en -schulden die over en weer tussen partijen bij de rekening zullen ontstaan. Uit deze strekking vloeien vier kenmerken voort. In de eerste plaats is de overeenkomst waarbij een rekening-courant wordt aangegaan een hulpovereenkomst; zij regelt de afwikkeling van buiten deze overeenkomst bestaande rechtsverhoudingen. Een tweede kenmerk is dat alleen het saldo is verschuldigd. Partijen kunnen geen afzonderlijke posten uit een rekening-courant losmaken en afzonderlijke betaling ervan verlangen. Het derde kenmerk is dat de afwikkeling van in de rekening-courant opgenomen vorderingen en schulden plaatsvindt door verrekening van rechtswege. Verrekening vindt plaats in de volgorde waarin de in de rekening opgenomen vorderingen ervoor vatbaar worden. Het saldo is, dit is het vierde kenmerk, niet-opeisbaar voor zover het niet-opeisbare vorderingen representeert.

De hier vermelde kenmerken worden hierna besproken. Dat aan de rekening-courant een hulpovereenkomst ten grondslag ligt komt aan de orde in 2.5. Verrekening in rekening-courant komt aan de orde in hoofdstuk VI. Dat alleen het saldo verschuldigd is, niet de afzonderlijke in de rekening opgenomen vorderingen, komt aan de orde in 4.1. Het vierde aspect, het niet-opeisbaar zijn van het saldo voor zover het niet-opeisbare posten representeert, wordt besproken in 9.5.

Het bestaan van een rekening-courant tussen partijen hoeft niet mee te brengen dat alle vorderingen en schulden die over en weer tussen hen ontstaan in de rekening moeten worden opgenomen. De rekening-courant kan en zal in veel gevallen, zijn beperkt tot een bepaalde verhouding waarin partijen tot elkaar staan. Vorderingen die voortvloeien uit rechtsfeiten die buiten deze verhouding staan, behoren dan buiten de rekening-courant te blijven. De overeenkomst waarbij de rekening-courant werd aangegaan is beslissend voor het antwoord op de vraag of een post al dan niet in de rekening-courant behoort te worden opgenomen.

Brengt een partij bij een rekening-courant onrechtmatig schade toe aan haar wederpartij, dan zal de vordering tot vergoeding van de schade niet in de rekening thuishoren, zie HR 26 januari 2001, ECLI:NL:HR:2001:ZC3408, *JOL* 2001/62 (Standaard groep/ING), een uitspraak die vrijwel identiek is aan HR 1 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD6100, *NJ* 2002/118, m.nt. J. Hijma (Standaard groep/ING) De Hoge Raad overweegt dat doorgaans uit de aard van de overeenkomst tussen een bank als giro-instelling en haar cliënt zal voortvloeien dat een vordering tot vergoeding van schade op de voet van art. 6:212 BW (ongerechtvaardigde verrijking) niet in de rekening-courant thuishoort. Zou degene die de rekening bijhoudt hierin een vordering opnemen die buiten de rekening behoort te blijven, dan kan haar wederpartij hiertegen protesteren. Laat zij dit na en wordt vervolgens het saldo vastgesteld op de voet van art. 6:140 lid 2 BW, dan kan de wederpartij hier niet meer tegen opkomen. Door de vaststelling staat het saldo vast. Zie over de vaststelling van het saldo hierna 8.3 en 9.3.

Korthals Altes heeft in *WPNR* 3823/3833 (1943) verdedigd dat een rekening-courant altijd de weergave is van één bepaalde rechtsverhouding. Hieraan verbindt hij de gevolgtrekking dat posten die uit andere rechtsbetrekkingen voortvloeien buiten de rekening-courant behoren te blijven. In zijn algemeenheid is dit niet juist. Uitgangspunt is dat de vorderingen die over en weer uit de verschillende transacties die tussen partijen tot stand zullen komen, in de rekening worden opgenomen en afzonderlijke nakoming ervan niet kan worden gevorderd. Voor het antwoord op de vraag welke posten in de rekening thuishoren is, het zij herhaald, de rekening-courant overeenkomst beslissend.

1.4 Opname in rekening-courant en boeking van een post

De in art. 6:140 lid 1 BW voor rekening-courant gegeven regels zijn van toepassing wanneer geldvorderingen en geldschulden in één rekening moeten worden opgenomen. Opname van een vordering heeft dadelijk van rechtswege verrekening tot gevolg met een in de rekening opgenomen tegengestelde post. Schuld en vordering worden, zonder hiertoe strekkende verklaring, verrekend zodra zij tegenover elkaar komen te staan.

Verrekening in rekening-courant wijkt af van verrekening die op de voet van art. 6:127 lid 1 BW door een verklaring wordt teweeggebracht. Een schuldenaar is op grond van deze bepaling bevoegd zijn schuld te verrekenen met een tegenvordering die hij op zijn schuldeiser heeft. Door een hiertoe strekkende verklaring af te leggen, bewerkstelligt een schuldenaar verrekening. De bevoegdheid hiertoe is een wilsrecht. Door het afleggen van deze eenzijdige verklaring, brengt de schuldenaar verandering in een bestaande rechtstoestand. Zie T.M. bij art. 3:13 BW Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6), p. 1040. Zie ook Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/2; Meijers, *Algemene begrippen* 1948/p. 266; Snijders *WPNR* 6365 (1999). Het begrip wilsrecht komt ook hierna in 1.5 en 11.3 aan de orde.

Anders dan in geval van verrekening op de voet van art. 6:127 lid 1 BW, vindt in rekening-courant van rechtswege verrekening plaats. In de T.M. wordt ook van automatische verrekening gesproken (Parl. Gesch. Boek 6, p. 518). Hierna in 5.3 wordt nader op verrekening in rekening-courant ingegaan. Zie ook Parl. Gesch. Boek 6, p. 517 en voorts Rank, diss. 1996/13.4.5; Faber, diss. 2005/184; Schuijling, *Verrekening* (Mon. BW nr. B40) 2019/27.

Door het aangaan van een rekening-courantverhouding brengen partijen een rechtsverhouding tot stand, die meebrengt dat een in de rekening opgenomen schuld van een van hen aan de ander, wordt verrekend met een nog openstaande vordering op deze ander. Verrekening vindt plaats zodra een schuld tegenover een vordering is komen te staan. Het is de omstandigheid dat schulden en vorderingen in één rekening moeten worden opgenomen die verrekening bewerkstelligt, niet de boeking ervan.

Zoals art. 6:140 lid 1 BW tot uitdrukking brengt wordt het regime van de rekening-courantverhouding van toepassing ten aanzien van schulden en vorderingen die in de rekening moeten worden opgenomen. Bestaat een rekening-courantverhouding, dan worden de in de rekening op te nemen schulden en vorderingen dadelijk en van rechtswege verrekend. In de T.M. bij deze bepaling (Parl. Gesch. Boek 6, p. 517) is vermeld dat schulden en vorderingen worden verrekend zodra zij tegenover elkaar komen te staan. Dit is het tijdstip van het ontstaan van de desbetreffende vordering of dat waarop een bestaande vordering van een derde op een van de partijen bij de rekening-courant, door de andere partij wordt verkregen. Vereist is dat de te verrekenen vordering voor verrekening vatbaar is. Ter illustratie, onder een partij bij een rekening-courant wordt derdenbeslag gelegd ten laste van de ander. Wederzijds zijn schulden en vorderingen ontstaan maar zij zijn bij het leggen van het beslag nog niet administratief in de rekening verwerkt. Het beslag treft dan toch alleen het saldo dat, na in de rekening boeken van de schulden en vorderingen, blijkt te hebben bestaan ten tijde van de beslaglegging. Hieraan doet niet af dat de schulden en tegenvorderingen pas na de beslaglegging administratief in de rekening zijn geboekt.

Er wordt hier op gewezen dat de in art. 6:114 lid 1 en art. 6:140 lid 1 BW vermelde tijdstippen, van girale betaling en van verrekening, verschillen. De eerste bepaling wijst de daadwerkelijke bijschrijving van een girale betaling op de betaalrekening van de schuldeiser aan als betaling van diens vordering. Dit tijdstip is dat waarop de verbintenis wordt uitgevoerd, zie hierna in 13.4. Volgens de tweede bepaling is reeds verrekend op het tijdstip waarop schuld en vordering tegenover elkaar kwamen te staan, dit wil zeggen vóór de boeking van de desbetreffende posten in de rekening.

Een in een rekening-courant opgenomen schuld en vordering worden verrekend wanneer zij tegenover elkaar komen te staan. Dit is het tijdstip van de verrekening, niet dat van de boeking van de desbetreffende schulden en vorderingen. Er kunnen ook boekingen plaatsvinden in ander verband dan dat van het ontstaan van nieuwe in de rekening opgenomen schulden en vorderingen. Dergelijke boekingen worden uitgevoerd om fouten te herstellen of de rekening aan te passen wanneer de ontbindende voorwaarde wordt vervuld waaronder een girale betaling in de rekening is geboekt.

Soms moet een boeking in de rekening worden gecorrigeerd. Men spreekt in het betalingsverkeer dan doorgaans van storneren. Zie hierna in 14.4. Te denken valt hier aan een in de rekening opgenomen vordering die daarin niet thuishoort, zoals de vordering tot vergoeding van schade wegens ongerechtvaardigde verrijking, zie HR 1 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD6100, NJ 2002/118, m.nt. J. Hijma (Standaard groep/ING). De Hoge Raad overweegt dat doorgaans uit de aard van de overeenkomst tussen een bank als giro-instelling en haar cliënt zal voortvloeien dat een vordering tot vergoeding van schade op de voet van art. 6:212 BW niet in de rekening-courant thuishoort.

Ook wanneer een niet-geautoriseerde betalingstransactie is uitgevoerd zal de boeking moeten worden gecorrigeerd door een tegenboeking zonder dat sprake is van het in de rekening opnemen van een schuld. Voorts kan in geval van automatische afschrijving (hierna in 14.6) de ontbindende voorwaarde waaronder de betaling plaatsvond vervuld worden, zie art. 7:514, onder b, BW. Dit leidt dan tot een boekhoudkundige ongedaanmaking van de voorwaardelijke creditering, zie HR 3 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR1943, NJ 2005/200, m.nt. P. van Schilfgaarde (Mendel q.q./ABN AMRO), zie ook hierna in 14.7 en

8. Zie voorts Faber, diss. 2005/187; Schuijling, *Verrekening* (Mon. BW nr. B40) 2019/27. De rekening zal ook door een louter boekhoudkundige boeking aangepast dienen te worden wanneer een tussentijdse saldovordering openbaar mocht worden gecedeerd. Zie hierna 10.6. De cessie moet door de schuldenaar worden geëerbiedigd behoudens toepassing van art. 6:130 lid 2 in verband met lid 1, BW. Cessie van een tussentijdse saldovordering leidt ertoe dat het saldo nihil wordt, zonder dat hiervan uit de rekening blijkt. Hieraan moet de rekening boekhoudkundig worden aangepast.

Voorts valt in dit verband te wijzen op automatische afschrijving (art. 7:514, onder b, BW), waarover hierna in 14.6. Zij leidt tot creditering van de rekening van de begunstigde onder ontbindende voorwaarde. Wordt de voorwaarde vervuld, dan moet de rekening louter boekhoudkundig worden aangepast door een debetboeking. Zie aldus HR 3 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR1943, *NJ* 2005/200, m.nt. P. van Schilfgaarde (Mendel q.q./ABN AMRO).

1.5 Krediet in rekening-courant

Bijzondere aandacht verdient de figuur van krediet in rekening-courant. Het gaat dan om een overeenkomst tussen kredietnemer en kredietgever die de kredietnemer de bevoegdheid geeft door een enkele verklaring, een betaalopdracht hieronder begrepen, de kredietgever te verplichten hem een som geld te verstrekken. Door deze verklaring komt een geldlening tot stand, art. 7:129 lid 2 BW.

Volgens art. 7:57 lid 1, onder c, BW is, voor zover hier van belang, een kredietovereenkomst: een overeenkomst waarbij een kredietgever aan een consument krediet verleent of toezegt in de vorm van uitstel van betaling, een lening of een andere, soortgelijke betalingsfaciliteit. Vervolgens wordt in art. 7:129 lid 1 BW geldlening gedefinieerd als een kredietovereenkomst waarbij de uitlener zich verbindt aan de lener een som geld te verstrekken en de lener zich verbindt aan de uitlener een overeenkomstige som geld terug te betalen. In art. 7:129 lid 2 BW wordt hierna een bijzondere overeenkomst beschreven waaronder krediet in rekening-courant is begrepen. Dit is de overeenkomst die de kredietnemer de bevoegdheid geeft om door een enkele verklaring, een betaalopdracht hieronder begrepen (verder ook afroep), de kredietgever te verplichten hem een som geld te verstrekken.

De overeenkomst waarbij een kredietverlener de kredietnemer krediet in rekening-courant toezegt, is zelf geen geldlening. Pas door de afroep, niet eerder, ontstaat een overeenkomst van geldlening.

In art. 7:129 lid 2 BW is sprake van 'verstrekken' van een som geld en niet van betaling van een geldsom (afd. 6.1.11 BW), omdat de kredietverlener veelal aan zijn uit deze vorm van geldlening voortspruitende verbintenis zal voldoen door in opdracht van de kredietnemer een betalingstransactie uit te voeren.

De bevoegdheid van een kredietnemer om de kredietverlener te verplichten hem een som geld te verstrekken is door de Hoge Raad gekwalificeerd als een wilsrecht. De verklaring zelf heeft de Hoge Raad 'afroep' genoemd.

Zie voor de afroep en de kwalificatie ervan als uitoefening van een wilsrecht HR 29 oktober 2004, ECLI:NL:HR:2004:AP4504, *NJ* 2006/203, m.nt. H.J. Snijders, *AA* 2005 p. 846, m.nt. A.I.M. van Mierlo (V.d. Berg/V.d. Walle). Deze uitspraak komt hierna in 11.3 nader aan de orde bij de bespreking van derdenbeslag en rekening-courant. Bij de opvatting dat de kredietnemer die het toegezegde krediet afroept, een wilsrecht uitoefent, sluit de MvA bij art. 7:129 BW aan, zie kst-34442-3, p. 44. Met een wilsrecht wordt bedoeld op de in art. 3:13 lid 3 BW genoemde bevoegdheid. Zie over wilsrechten Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/2; W. Snijders *WPNR* 6365 e.v. (1999); *Goederenrecht* (Snijders) nr. 30 en 310.

Zie voor de term 'afroep' ook BGH 29 maart 2001 – IX ZR 34/03 in welke uitspraak met betrekking tot kredietverlening wordt gesproken van een recht: 'zum Abruf des Dispositivonskredits'. De term afroep wordt ook gebruikt in geval van een onafhankelijke bankgarantie,

waarover J.M. Boll, *De afroepgarantie*, preadvies Vereniging Handelsrecht 1984; Van Emden & Van Emden/1.3.

De overeenkomst waarbij de geldlener krediet in rekening-courant wordt toegezegd, is een duurovereenkomst. Steeds wanneer de geldlener het opgenomen krediet aflost ontstaat, zolang de overeenkomst voortduurt, voor de kredietverlener de verplichting om op afroep van de kredietnemer hem opnieuw een geldsom te verstrekken. Hiermee onderscheidt de hier bedoelde overeenkomst zich van geldlening. Lost de lener een vaste geldlening geheel of voor een deel af, dan is de uitlener immers niet verplicht opnieuw een som geld aan de lener te verstrekken.

Zie over de overeenkomst waarbij een krediet in rekening-courant wordt toegezegd als duurovereenkomst Verdaas 2018/3.4.1. De kwalificatie van krediet in rekening-courant als duurovereenkomst is van belang voor beantwoording van de vraag of en, zo ja, onder welke voorwaarden de kredietovereenkomst kan worden opgezegd. Zie hierover Verdaas 2018/6.3.1 e.v. Zie ook HR 10 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2929, *NJ* 2015/70, m.nt. T.F.E. Tjong Tjin Tai, AA 2015, p. 480 e.v., m.nt. R.M. Wibier (ING/De Keizer Beheer). In deze uitspraak overwoog de Hoge Raad dat indien een kredietverlener gebruik maakt van een overeengekomen bevoegdheid tot beëindiging van de kredietovereenkomst, de rechtsgeldigheid hiervan beoordeeld moet worden aan de hand van de overeenkomst en de maatstaf van art. 6:248 lid 2 BW. Dit laatste brengt mee dat de beëindiging door de kredietverlener op grond van een dergelijke bevoegdheid niet geldig is indien uitoefening hiervan, gelet op de omstandigheden van het geval, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Zie over de strenge maatstaf van de derogerende werking van redelijkheid en billijkheid Asser/Sieburgh 6-III 2019/391 e.v. Zie ook Wibier (AA 2015, p. 480 e.v.) in zijn annotatie onder de uitspraak.

Ontstaan van een rekening-courantverhouding, hulpovereenkomst

2.1 Het doorgaans consensuele karakter van een rekening-courant

Een schuldeiser heeft in beginsel aanspraak op afzonderlijke betaling van zijn vordering. Dat tussen hem en zijn schuldenaar ook andere transacties tot stand zijn gekomen doet hieraan niet af, zij het dat zijn schuldenaar diens schuld zou kunnen verrekenen met een tegenvordering die deze mocht hebben verkregen. Partijen kunnen echter overeenkomen dat zij afzien van afzonderlijke nakoming van geldvorderingen en dat slechts het saldo van de transacties verschuldigd zal zijn. Daartoe kunnen zij overeenkomen dat tussen hen een rekening-courant zal bestaan.

Het consensuele karakter van de rekening-courantovereenkomst kwam aan de orde in HR 18 februari 1932, *NJ* 1932/488, m.nt. P. Scholten. Het ging daar om een vordering uit een koopovereenkomst tot betaling van ongeveer f 200,-. In de feitelijke instanties was vastgesteld dat tussen partijen een verhouding had bestaan waarin zij niet telkens afzonderlijk elke transactie tussen hen met elkaar afrekenen, maar dat zij elkaar voortdurend over en weer krediet verleenden en de debet- en creditposten met elkaar verrekenen. De rechtbank had geoordeeld dat tussen partijen feitelijk een rekening-courantverhouding bestond, ook al was dit niet overeengekomen. De Hoge Raad vernietigde het vonnis omdat, samengevat, de koper op grond van de art. 1493 en 1549 (oud) BW recht had op betaling van de koopsom. Dit wordt naar het oordeel van de Hoge Raad niet anders als partijen ook andere transacties aangaan met wederzijdse verplichtingen. Partijen hebben dan de vrijheid om de schulden te verrekenen met vorderingen uit deze transacties, maar uit de enkele omstandigheid dat zij gewend waren dit te doen mag niet worden afgeleid dat zij het recht om betaling van afzonderlijke vorderingen te verlangen, hebben verloren. Naar het oordeel van de Hoge Raad is voor het teloorgaan van dit recht een overeenkomst van rekening-courant nodig, die meebrengt dat het recht om van de verschillende tussen partijen over en weer gesloten transacties betaling te vorderen is uitgesloten. Zie ook Asser/Sieburgh 6-II 2017/251; Rank, diss. 1996/13.5 e.v.

Voor het ontstaan van een rekening-courant is een overeenkomst nodig. Een dergelijke overeenkomst kan uit één of meer gedragingen van partijen worden afgeleid. Ook zonder uitdrukkelijke verklaringen van partijen kan een rekening-courant zijn overeengekomen.

In de aangehaalde uitspraak van 1932 heeft de Hoge Raad overwogen dat het bestaan van een overeenkomst van rekening-courant wel uit gedragingen van partijen worden afgeleid. De rechtbank had echter feitelijk vastgesteld dat partijen dit niet waren overeengekomen.

Dat het ontstaan van een rekening-courant niet met zoveel woorden behoeft te zijn overeengekomen, zoals de Hoge Raad overwoog, is in overeenstemming met het huidige art. 3:37 lid 1 BW. De voor het tot stand komen van een overeenkomst nodige verklaringen kunnen besloten liggen in gedragingen van partijen. Men zegt wel dat partijen stilzwijgend een overeenkomst zijn aangegaan. Zie Asser/Sieburgh 6-IV 2019/66.

2.2 Wet of gewoonte

Het gaat in art. 6:140 BW om het ingevolge wet, gewoonte of rechtshandeling in één rekening opnemen van geldvorderingen en geldschulden. Men zou uit deze bepaling kunnen afleiden dat het bestaan van een rekening-courant ook kan zijn gegrond op het enkele bestaan van een gewoonte hiertoe. Dit is echter niet het geval. Een rekening-courant strekt ertoe de afwikkeling te vereenvoudigen van transacties die tussen partijen zijn of zullen ontstaan. Een rekening-courant staat niet op zichzelf, er vloeien geen op zichzelf staande verbintenissen uit voort. Het kan zijn dat partijen niet overeenkomen dat tussen hen een rekening-courantverhouding zal bestaan, maar dat het ontstaan ervan voortvloeit uit een gewoonte. Dit kan dan toch alleen het geval zijn wanneer partijen al op grond van een andere overeenkomst of op grond van een andere obligatoire rechtsverhouding zijn verbonden.

Het in art. 6:140 BW bepaalde is van toepassing op alle gevallen waarin geldvorderingen en -schulden in één rekening moeten worden opgenomen. Doorgaans ligt hieraan een overeenkomst ten grondslag.

Buiten de sfeer van een overeenkomst liggen de gevallen waarin iemand bestuur, bewind of beheer voert. Is hiervan sprake, dan kan uit de wet voortvloeien dat vorderingen en schulden uit een dergelijke rechtsverhouding in één rekening moeten worden opgenomen, zie T.M. bij art. 6:140 BW (Parl. Gesch. Boek 6, p. 517). De gevallen waarin op grond van een wettelijke bepaling geldvorderingen en -schulden in één rekening moeten worden opgenomen, blijven verder buiten bespreking. Opgemerkt zij wel dat met wet in art. 6:140 BW wordt bedoeld op 'wet' in formele zin.

2.3 De rekening-courantovereenkomst, een hulpovereenkomst

De overeenkomst die aan een rekening-courantverhouding ten grondslag ligt, is een hulpovereenkomst. Deze overeenkomst scheidt geen op zichzelf staande verbintenissen. De overeenkomst geeft niet meer dan een regeling voor de afwikkeling van verbintenissen uit andere rechtsverhoudingen.

Een hulpovereenkomst is volgens Asser/Sieburgh 6-III 2019/90, een overeenkomst die in zekere mate afhankelijk is van de buiten haar staande rechtsverhouding. Zie ook Asser/Sieburgh 6-II 2018/252 waar de rekening-courant overeenkomst als een hulpovereenkomst wordt gekwalificeerd. Zie ook De Kat, p. 549; Meijers, *De Algemene leer van het burgerlijk recht*, 1948, p. 110 en Korthals Altes, *WPNR 3823/3833* (1943). G.J. Scholten heeft betoogd dat een hulpovereenkomst niet een eigen oorzaak behoeft te hebben. Naar diens opvatting is de oorzaak van een hulpovereenkomst die van de hoofdovereenkomst, G.J. Scholten, *De oorzaak van de verbintenis uit overeenkomst*, diss. Amsterdam 1934. De eis dat een overeenkomst een (geldige) oorzaak moet hebben bestaat overigens niet meer in het huidige recht, zie Asser/Sieburgh 6-III 2019/229 e.v. Van Ravenhorst/5.2.2, verdedigt dat een (bank)rekening niet een hulpovereenkomst maar een zelfstandige overeenkomst is. Dit geldt stellig voor de in art. 7:514, onder o, BW genoemde raamovereenkomst. Zij is volgens deze bepaling de overeenkomst die